

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО І КРИМІНОЛОГІЯ; КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО

DOI: 10.34015/2523-4552.2024.1.07

УДК: 343.8

Мостовенко Ю. В.,
адвокат, партнер адвокатського
об'єднання «А. Г. Партнерс»
ORCID: 0009-0001-1809-483X

ПРО ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ МАСОВИХ БЕЗПОРЯДКІВ У ВИПРАВНО-ТРУДОВИХ КОЛОНІЯХ В УРСР ПОЧАТКУ 1960-Х РОКІВ, АБО ЧОМУ «РАДЯНСЬКІ ПРАКТИКИ» ЖИВУТЬ У ПЕНІТЕНЦІАРНІЙ СИСТЕМІ СЬОГОДЕННОЇ УКРАЇНИ

Досліджується питання масових безпорядків у 1960-х роках на прикладі подій, що відбулися у виправно-трудої колонії № 70 УВС Херсонської області. Ґрунтуючись на матеріалах з Галузевого архіву МВС України, автор показує, які були причини та наслідки масових безпорядків, а також проводить порівняння проблем, які існували у закладах виконання покарань в зазначений період, з проблемами, які існують в пенітенціарній системі сьогодення. До основних причин масових заворушень у виправно-трудої колонії № 70 УВС Херсонської області автор відносить такі, як грубе порушення командою конвойної варті інструкції з охорони засуджених; грубі порушення особовим складом підрозділу конвойної охорони порядку застосування зброї та безпідставне її застосування щодо засуджених; погані санітарно-побутові умови ув'язнених; слабка постановка політико-виховної роботи та незадовільне індивідуальне навчання в'язнів тощо.

Наслідки масових безпорядків є негативними як для осіб, які відбувають покарання, так і для працівників правоохоронних органів, оскільки їх припинення супроводжується застосуванням силових методів, а інколи навіть зброї, що призводить до тілесних ушкоджень з обох сторін, а інколи може призвести до летального результату.

Незважаючи на те, що з моменту розслідуваних подій минуло понад півстоліття, зазначені обставини, які стали причиною масових заворушень, які мають місце в місцях позбавлення волі й сьогодні, що підтверджується порушенням кримінальних справ за фактами катування ув'язнених, а також за рішеннями Європейського суду з прав людини, винесеними проти України, щодо неналежних умов тримання під вартою; жорстокого поводження з ув'язненими з боку працівників правоохоронних органів та/або непроведення ефективного розслідування за скаргами на таке поводження, ненадання належної медичної допомоги під час затримання тощо.

Для подолання цих проблем Кабінет Міністрів України схвалив Стратегію реформування пенітенціарної системи на період до 2026 року та затвер-

див операційний план її реалізації на 2022-2024 роки, а законодавчою гілкою влади створено та подано на розгляд низку проектів законів про реформування кримінально-виконавчої системи України.

Ключові слова: масові безпорядки, заклади виконання покарань, виправно-трудова колонія, Херсонська область, проблеми пенітенціарної системи.

Постановка проблеми. Дослідження становлення системи правоохоронних органів в різні періоди їх існування має суттєве значення для розвитку та удосконалення правоохоронних інституцій, оскільки надає можливість не тільки пізнати обставини минулих подій, а й допомагає осмислити та проаналізувати події сьогодення у контексті минулого, передбачити можливі проблемні сценарії розвитку подібних ситуацій та врегулювати їх на правовому рівні. Кожен такий період вирізняється своїми особливостями та характеризується не тільки певними здобутками, а й суттєвими недоробками, що інколи призводило до трагічних наслідків.

Не винятком є 60-ті роки ХХ століття, період, який в літературі (і тогочасної, і наступної доби) описується переважно з позитивного боку, що пов'язується із «десталінізацією» (щоправда, не завершеною), спробою проведення курсу на часткову лібералізацію політичного режиму в СРСР, що, відповідно, потягло за собою відчутну перебудову правоохоронної системи, в тому числі органів виконання покарань (з ліквідацією найбільш одіозних елементів сумнозвісного ГУЛАГу). Проте, в умовах радянської системи, за відсутності прозорості влади більша частина негативних епізодів, що виникали за участі, а інколи і з вини правоохоронних органів та їх працівників, зокрема таких як масові безладдя, не виносилась на широкий загаль, а ли-

ше документувалась як службова інформація із грифом «секретно». Так само заходи реагування з боку МВС щодо покарання винних та усунення виявлених недоліків публічно не оголошувалися. Законом України «Про доступ до архівів репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму 1917-1991 років» [1] створено можливості для вивчення та оприлюднення архівної інформації щодо діяльності репресивних органів, до яких віднесено й тогочасне Міністерство внутрішніх справ.

Отже, актуальність даної теми визначається також тим, що тепер дослідники можуть надати оцінку новим фактам і обставинам, які раніше не мали публічний характер, та з урахуванням цих фактів переоцінити та осмислити деякі події і проблеми сьогодення, які перебувають у взаємозв'язку із нововиявленими подіями минулого.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Історико-правові аспекти становлення та розвитку правоохоронних органів в Україні радянських часів та початку доби незалежності активно досліджуються такими сучасними вітчизняними вченими, як В. А. Греченко, О. Н. Ярмиш, М. М. Яцишин, Л. В. Сапейко, О. А. Мартиненко, В. О. Самотієвич та ін. У їхніх роботах окреслюється широкий спектр різноманітних проблем діяльності правоохоронних органів, в тому числі установ виконання покарань, на різних історичних етапах. Проте аспект, запропонований авто-

ром вище, при постановці завдання, з урахуванням введення до наукового обігу нового архівно-документального матеріалу, до цього часу видається ще недостатньо дослідженим.

Постановка завдання. Метою дослідження є висвітлення основних причин виникнення та наслідків масових безпорядків на прикладі подій, що відбулися 25 вересня 1960 року у виправно-трудовій колонії № 70 Управління внутрішніх справ Херсонського облвиконкому, характеристика тогочасних недоліків у системі закладів виконання покарань, що могли стати причиною масових безпорядків, а також з'ясування, чи існують такі проблеми сьогодні, і спроба аналізу дій, які вчиняються нині владою для їх подолання на правовому рівні.

Виклад основного матеріалу. Організація масових заворушень, що супроводжуються насильством над особою, погромами, підпалами, знищенням майна, захопленням будівель або споруд, насильницьким виселенням громадян, опором представникам влади із застосуванням зброї або інших предметів, які використовувалися як зброя, а також активна участь у масових заворушеннях є злочином, що передбачений ч. 1 ст. 294 Кримінального кодексу України [2].

Такий склад злочину не є новим для українського кримінального законодавства, адже подібний за своїм змістом склад злочину під назвою «масові безпорядки» був закріплений в Кримінальному кодексі УСРР 1927 року [3] та Кримінальному кодексі УРСР 1960 року [4]. Він відносився до злочинів проти порядку управління та передбачав відповідальність за організацію масових без-

порядків, що супроводжувалися насильством над особою, погромами, підпалами, знищенням майна, опором представникам влади із застосуванням зброї або інших предметів, що використовувалися як зброя, а так само активну участь у масових безпорядках.

Класифікація масових безпорядків виділяє такий їх вид, як заворушення, обмежені територією певної установи, в тому числі це стосується установ виконання покарань.

С. М. Синявський, О. Г. Єсипенко, В. Л. Віговський до однієї з причин виникнення масових безпорядків відносять неправомірні дії працівників правоохоронних органів [5, с. 142], та визначають масові заворушення в установах виконання покарань як дії натовпу (організованої групи засуджених), які становлять реальну загрозу для громадського порядку та особистої безпеки адміністрації установ виконання покарань, а також самих засуджених і виражаються у скоєнні насильства, погромів, підпалів, у знищенні майна, застосуванні захоплених спецзасобів та вогнепальної зброї, що призвело до порушення нормального функціонування установ виконання покарань, відновлення якого неможливе без застосування невідкладних, спеціальних заходів та залучення додаткових сил і засобів [5, с. 143].

Саме таким наведеним вище критеріям відповідають масові безпорядки, які виникли 25 вересня 1960 року в виправно-трудовій колонії № 70 Управління внутрішніх справ Херсонського облвиконкому серед ув'язнених загального режиму, в яких взяло участь понад 200 осіб.

Рушійною силою для виникнення масових безпорядків стало

невиправдане застосування зброї контролером конвойної служби колонії до ув'язненого Ясинського Олега Вікторовича, якого сплутали з працівником колонії (оскільки ув'язнений був одягнений у цивільний одяг, а не одяг табірної зразка) та випустили його за межі контрольно-пропускного пункту.

Інший контролер колонії, який помітив, як Ясинський О. В. рухається в напрямку адміністративних будівель колонії та житлових будинків селища, розцінивши його дії як спробу втечі, дістав зброю та вигукнув вимогу зупинитись та попередження про можливість застосування зброї. Ув'язнений на вимоги контролера не відреагував та продовжив рух, після чого контролером з відстані 35 метрів було здійснено два прицілних постріли по ув'язненому. Внаслідок зазначеної події ув'язненому О. В. Ясинському було заподіяно два вогнепальних наскрізних поранення м'яких тканин. Його доставили до адмінбудівлі та надали медичну допомогу. Свідками зазначеної події стали інші ув'язнені, які знаходились неподалік контрольно-пропускного пункту. Вони зібрались біля контрольно-пропускного пункту та почали висловлювати обурення, промовляти погрози та провокаційні викрики про те, що нібито О. В. Ясинського спеціально випустили за межі колонії, а потім вбили.

Ув'язнені, проголошуючи погрози, змусили залишити колонію представників адміністрації колонії, почали закидати їх цеглою та камінням. Заступника голови облвиконкому, обласного прокурора та начальника УВС, які прибули до колонії, ув'язнені на територію колонії не пропустили і закидали цеглою, вима-

гаючи викликати до них «прокурора Республіки».

Як в подальшому було встановлено перевіркою, проведеною за наслідками даної події, основними причинами масових безпорядків серед ув'язнених виявились наступні: грубе порушення інструкції з охорони ув'язнених з боку командування конвойної охорони та адміністрації колонії, неправильне обладнання контрольно-пропускного пункту і втрата пильності контролера пропускного пункту; грубі порушення особовим складом підрозділу конвойної охорони порядку використання зброї та не завжди виправдане її застосування до ув'язнених (лише у серпні 1960 року особовим складом підрозділу конвойної охорони зброя до ув'язнених застосовувалась двічі, при цьому в одному із випадків ув'язнений отримав легке поранення в ногу під час роботи в полі. Хоча в обидвох випадках дії особового складу охорони були визнані правомірними, необхідності у застосуванні зброї не було); погані санітарно-побутові умови тримання ув'язнених: відсутність в колонії їдальні, ув'язненим не забезпечено можливості регулярно відвідувати лазню; непоодинокі випадки приготування їжі для ув'язнених з недоброякісних продуктів і виявлення у ній черв'яків; незадовільна організація режиму та оперативної роботи, слабка боротьба з порушниками, відмовниками дисципліни, особливо серед молоді; слабка постановка політико-виховної роботи та незадовільне індивідуальне вивчення ув'язнених; незадовільне керівництво колонією з боку начальника колонії, його заступника з політико-виховної роботи

серед ув'язнених, а також слабкий контроль за станом справ у колонії Управління внутрішніх справ та особисто заступника начальника УВС, що безпосередньо відповідав за керівництво місцями позбавлення волі в області.

Перевіркою також встановлено, що у контролера колонії не було необхідності в застосуванні зброї і 25 вересня 1960 року до ув'язненого О. В. Ясинського, оскільки він не біг від контрольно-пропускного пункту і за наявних умов міг бути затриманий самим контролером, або іншими співробітниками конвойної охорони, або адміністрації колонії.

Під час масових безпорядків ув'язненими були розгромлені і спалені приміщення штрафного ізолятора і планово-виробничої частини, в медичній частині розграбовані медикаменти, спалені цех, де знаходилися ящики, тарна дошка і 16 кубометрів дошок, підготовлених для настилу підлоги. Злочинними діями ув'язнених колонії завдано збитків у сумі близько 100 тисяч рублів. Серед ув'язнених колонії, кількість яких налічувала 740 осіб, у масових заворушеннях брали участь понад 200 осіб. В основному це була молодь. Найбільш активними учасниками та організаторами було близько 25 осіб. Для ліквідації масових заворушень у колонію були направлені підрозділи конвойних військ МВС, два підрозділи з частин Радянської армії в кількості 400 військовослужбовців.

Слід зауважити, що правоохоронцями було застосовано зброю лише до найбільш небезпечних ув'язнених і тільки після того, як виникла реальна загроза масової втечі заступників. Внаслідок застосування зброї було поранено 6 ув'язнених, з

яких двоє незабаром померли. В свою чергу, серед правоохоронців всього 4 солдати отримали забої під час спроби подолати супротив ув'язнених. У службових документах, складених за наслідками вказаної події, було зроблено висновок про те, що безпосереднім приводом до групової непокорі і виникненні масових безпорядків виявився факт прояву безтурботності та грубого порушення інструкцій з охорони ув'язнених з боку командування конвойної охорони та керівництва колонії.

Наказом МВС УРСР «Про результати перевірки причин виникнення масових безпорядків в ВТК №70 УВС Херсонської області і покарання винних» від 19 жовтня 1960 року наказано: 1) заступнику керівника УВС підполковнику Гречині, який безпосередньо відповідав за керівництво місцями позбавлення волі в області, оголошено догану; 2) за незабезпечення керівництва колонії, погані санітарно-побутові умови утримання ув'язнених, незадовільний режим, слабку постановку оперативної і політико-виховної роботи серед ув'язнених, капітана Ковалішина з посади начальника колонії зняти і з правоохоронних органів МВС звільнити; підполковника Сайко зняти з посади заступника керівника колонії з політико-виховної роботи серед ув'язнених і використовувати на роботі з пониженням в посаді; 3) осіб, винуватих у безтурботному несенні служби контролером контрольно-пропускного пункту єфрейтором Усиком і невиправданому застосуванні ним зброї до ув'язненого Ясинського покарати правами командира військової частини 7445 МВС УРСР; звернути увагу командира цієї частини підполковника Ільїна на

випадок грубого порушення порядку використання зброї і не завжди виправданого застосування її відносно ув'язнених особовим складом роти з охорони виправно-трудової колонії № 70 УВС Херсонської області [6]. Учасників масових безпорядків було переведено із колонії в тюрму та порушено кримінальну справу.

Слід зауважити, що хоча неправомірні дії контролерів та співробітників конвойної служби колонії певною мірою знаходяться у причинно-наслідковому зв'язку із описаними вище подіями, проте це не виправдовує злочинні дії ув'язнених, які полягають у вчиненні масових безпорядків, наслідками яких стали блокування роботи колонії, порушення громадського порядку, завдання матеріальної шкоди, заподіяння тілесних ушкоджень і найтрагічніше – смерті двох людей.

Не зважаючи на те, що з моменту масових безпорядків, які виникли 25 вересня 1960 року у ВТК № 70 УВС Херсонської області минуло більше половини століття, обставини, які стали причиною виникнення таких заворушень (зокрема, неналежні умови утримання ув'язнених, погані санітарно-побутові умови, застосування сили, або невинуватене застосування зброї до ув'язнених тощо) знаходять своє відображення в закладах виконання покарань і сьогодні. На жаль, такі випадки не є поодинокими. Тільки упродовж 2023 року Європейський суд з прав людини (далі – ЄСПЛ) ухвалив 130 рішень проти України. У 123 з них було констатовано щонайменше одне порушення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. З аналізу порушень Конвенції, які ЄСПЛ констатував у рішеннях проти

України у 2023 році, випливають такі системні проблеми: порушення ст. 3 Конвенції: неналежні умови тримання заявників під вартою («Лобчук та інші проти України»); жорстоке поводження працівників правоохоронних органів із заявниками та/або не проведення ефективного розслідування у зв'язку зі скаргами на таке поводження («Пульнев та Гвалія проти України»); ненадання належної медичної допомоги під час тримання під вартою в установах пенітенціарної системи («Щурко та Отришко проти України»); не проведення органами влади ефективного розслідування випадків жорстокого поводження, вчиненого приватними особами, або за обставин, які виключають причетність представників держави («Пилипчук та інші проти України»); примусове годування заявника в установах ДКВС України («Яковлев проти України»); порушення ст. 5 Конвенції: незаконне, свавільне тримання під вартою («Селегей та інші проти України»); надмірна тривалість перебування заявників під вартою під час досудового розслідування («Чеботар проти України», «Деркач проти України»); недоліки в провадженні щодо перегляду законності тримання під вартою («Цеханович та інші проти України», «Скрипка та інші проти України»); неналежний розгляд скарг заявника на незаконне затримання, не наведення підстав для обґрунтованості тримання особи під вартою («Трофименко проти України») [7].

Крім того, ЄСПЛ у справі «Сукачов проти України» (заява № 14057/17) констатував, що більшість справ проти України, в яких Суд встановлював порушення статті 3 Конвенції, стосувалися проблем

переповненості та різних інших повторюваних проблем, пов'язаних з побутовими умовами тримання під вартою: неналежними санітарно-гігієнічними умовами, недостатнім освітленням і вентиляцією, наявністю паразитів та цвілі у камерах, обмеженим доступом до душу, обмеженими щоденними прогулянками, відсутністю усамітнення під час користування туалетом, поганою якістю їжі тощо [8].

На подолання проблем, які існують у пенітенціарній системі України розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2022 р. № 1153-р схвалена Стратегія реформування пенітенціарної системи на період до 2026 року та затверджено операційний план її реалізації у 2022-2024 роках, якими задекларовано стратегічні цілі, що передбачають: створення належних умов тримання засуджених та осіб, взятих під варту; створення ефективної системи запобігання та протидії катуванням, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню; забезпечення права на охорону здоров'я та медичну допомогу, соціальний захист в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах; збільшення кількості випадків застосування покарань та запобіжних заходів, не пов'язаних з ізоляцією від суспільства, та подальший розвиток органів пробації; удосконалення методів та інструментів виправлення і ресоціалізації засуджених та їх подальше впровадження; забезпечення належного рівня безпеки та правопорядку в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах; формування ефективної моделі підготовки та діяльності персоналу органів і уста-

нов пенітенціарної системи; розширення можливостей цифровізації пенітенціарної системи [9].

Крім того, проблему з переповненням установ виконання покарань частково вирішують нормативно-правові акти, прийняття яких зумовлюються збройною агресією російської федерації проти України.

Прикладом цього є Закон України «Про внесення змін до Кримінального, Кримінального процесуального кодексів України та інших законодавчих актів України щодо запровадження інституту умовно-дострокового звільнення осіб від відбування покарання для безпосередньої їх участі в обороні країни, захисті її незалежності та територіальної цілісності», який передбачає, що під час проведення мобілізації та/або дії воєнного стану до осіб, які відбувають покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк, судом може бути застосовано умовно-дострокове звільнення для проходження ними військової служби за контрактом (окрім осіб, засуджених за вчинення злочинів проти основ національної безпеки України, засуджених за вчинення умисного вбивства двох або більше осіб, або вчиненого з особливою жорстокістю, або поєданого із зґвалтуванням або сексуальним насильством, або особливо тяжких корупційних кримінальних правопорушень чи засуджених за вчинення кримінальних правопорушень, передбачених статтями 152-156-1, 258-258-6, частиною четвертою статті 286-1, статтею 348 Кримінального кодексу України, а також до засуджених службових осіб, які згідно з підпунктом 1 пункту 3 примітки до статті 368 Кримінального кодексу України за-

ймали особливо відповідальне становище) [10].

Також слід зауважити, що Уряд підтримав зміни, що врегульовують питання зарахування строку відбування покарань у місцях позбавлення волі на тимчасово окупованих територіях та підтримав законопроект, яким вносяться зміни до Кримінального кодексу, Кримінального процесуального кодексу й інших законодавчих актів. Зокрема Законопроектом передбачено, що засуджені особи, які не відбули призначене вироком суду покарання внаслідок тимчасової окупації окремих територій України, звільняються від подальшого відбування цього покарання за рішенням суду [11]. Зазначені нововведення вочевидь мають зменшити кількість осіб, які відбувають покарання у закладах виконання покарань, що в свою чергу має позитивно відбитися на пенітенціарній системі в цілому.

Висновки. Порівнюючи події 1960 року та недоліки закладів виконання покарань того часу із проблемами, з якими стикається сучасна пенітенціарна система, очевидним є факт того, що такі основні проблеми, як неналежні умови утримання ув'язнених, погані санітарно-побутові умови, жорстоке поводження працівників правоохоронних органів із ув'язненими, так і не були подолані за часи незалежності України, а радянські практики насилля подекуди і досі проявля-

ються в органах виконання покарань.

Дані проблеми є суттєвими та порушують основоположні права людини, що гарантовані Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод, підтвердженням чого є велика кількість рішень ЄСПЛ проти України. Не вирішення означених проблем та їх толерування, зокрема у формі відсутності ефективних розслідувань цих випадків та відповідного реагування на них, може бути передумовою для вчинення особами, які відбувають покарання нових злочинів, в тому числі, призвести до масових заворушень, які зазвичай супроводжуються тяжкими наслідками, як для держави і працівників правоохоронних органів, так і для самих ув'язнених, про що нагадують описані вище історичні події. Таким чином, для уникнення вказаних проблем та попередження можливих негативних наслідків сучасна пенітенціарна система потребує реформування.

Слід віддати належне українській владі, яка в умовах війни вчиняє дії для проведення реформи пенітенціарної системи, що спрямована на вирішення вказаних проблем. Проте, варто усвідомлювати, що для їх подолання, окрім декларування плану та стратегії реформування пенітенціарної системи, мають бути вчинені рішучі дії та задіяний на практиці досвід демократичних європейських країн.

Список використаних джерел

1. Про доступ до архівів репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму 1917-1991 років : Закон України від 09.04.2015 р. № 316-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/316-19#Text> (дата звернення: 25.02.2024).

2. Кримінальний кодекс України : Верховна Рада України; Кодекс України, Закон від 05.04.2001 р. № 2341-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 25.02.2024).
3. Кримінальний кодекс УСРР 1927 року. URL: <http://vakp.nlu.edu.ua/article/view/166498> (дата звернення: 25.02.2024).
4. Кримінальний кодекс УРСР 1960 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2001-05/ed19601228#Text> (дата звернення: 25.02.2024).
5. Синявський С. М., Єсипенко О. Г., Віговський В. Л. Криміналістична характеристика групових непокор та масових заворушень, які вчиняють засуджені в установах виконання покарань. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2017. № 5. С. 141–144. URL: http://www.lsej.org.ua/5_2017/37.pdf (дата звернення: 25.02.2024).
6. Галузевий державний архів МВС України (ГДА МВС). Фонд 3. Опис 1. Спр. 223. Арк. 158–169
7. Від знання та розуміння практики ЄСПЛ залежить те, наскільки впевнено ми наближатимемо нашу правову систему до європейських стандартів – Голова Верховного Суду. 2023. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/presentation/news/1593606/> (дата звернення: 25.02.2024).
8. Справа «Сукачов проти України» (Заява № 14057/17): Рішення Європейського суду з прав людини від 30 травня 2020 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_f12#Text (дата звернення: 25.02.2024).
9. Про схвалення Стратегії реформування пенітенціарної системи на період до 2026 року та затвердження операційного плану її реалізації у 2022-2024 роках: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16.12.2022 р. № 1153-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1153-2022-%D1%80#Text> (дата звернення: 25.02.2024).
10. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану: Закон України від 08.05.2024 р. № 3687-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-IX#Text> (дата звернення: 25.02.2024).
11. Уряд підтримав зміни, що врегульовують питання зарахування строку відбування покарань у місцях позбавлення волі на ТОВ. Урядовий портал (04 серпня 2023 року, 16:40) URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-pidtrymav-zminy-shcho-vrehulovuut-pytannia-zarakhuvannia-stroku-vidbuvannia-pokaran-u-mistsiakhpobzavlennia-voli-na-tot> (дата звернення: 25.02.2024).

Y. Mostovenko, Lawyer, partner of lawyer union «A.G. Partners»
ORCID: 0009-0001-1809-483X

About the causes and consequences of mass riots in correctional and labor colonies in the Ukrainian SSR in the early 1960s, or why «Soviet practices» live in the penitentiary system of today's Ukraine

The article examines the issue of mass riots in the 1960s using the example of the events that took place in correctional labor colony No. 70 of the Kherson Department of Internal Affairs. Based on materials from the Sectoral Archive of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, the author shows what were the causes and consequences of mass riots, and also compares the problems that existed in penal

institutions during the specified period with the problems that exist in the penitentiary system today.

Among the main causes of mass disturbances in correctional and labor colony No. 70 of the Kherson Department of Internal Affairs, the author includes such as gross violation of the instructions on the protection of prisoners by the command of the convoy guard; gross violations by the personnel of the convoy guard unit of the procedure for using weapons and their unjustified use against prisoners; poor sanitary and living conditions of prisoners; weak staging of political and educational work and unsatisfactory individual study of prisoners, etc.

The consequences of mass riots are negative both for people serving sentences and for law enforcement officers, because their termination is accompanied by the use of force methods, and sometimes even weapons, which leads to bodily injuries on both sides, and sometimes can lead to fatal consequences.

Although more than half a century has passed since the events under investigation, the above circumstances, which were the causes of mass riots, are still reflected in prisons today, which is confirmed by the initiation of criminal cases on the grounds of torture of prisoners, as well as by decisions of the European Court of Human Rights, issued against Ukraine, regarding improper conditions of detention; brutal treatment of prisoners by law enforcement officers and/or failure to conduct an effective investigation in connection with complaints of such treatment, failure to provide proper medical care during detention, etc.

To overcome these problems, the Cabinet of Ministers of Ukraine approved the Penitentiary System Reform Strategy for the period until 2026 and approved the operational plan for its implementation in 2022-2024, and the legislative branch of government created and submitted for consideration a number of draft laws on reforming the penitentiary system of Ukraine.

Keywords: *mass riots, penal institutions, correctional labor colony, Kherson region, problems of the penitentiary system.*